

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาชุมชนเกษตรจังหวัดเชียงใหม่สู่การท่องเที่ยวระดับอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ สู่การท่องเที่ยวระดับอาเซียน มีวิธีการวิจัย ประกอบไปด้วย ประชากรและตัวอย่าง ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กรอบแนวคิดของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ประชากรและตัวอย่าง

3.1.1 ขั้นตอนที่ 1 กำหนดตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความต้องการเข้าร่วมโครงการใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) จากอำเภอต่าง ๆ ที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 25 อำเภอ 207 ชุมชน ในจังหวัดเชียงใหม่

3.1.2 ขั้นตอนที่ 2 กำหนดตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์ (purposive sampling) มีผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 20 ชุมชน

ตารางที่ 3.1 รายชื่อกลุ่มเกษตรกรที่สนใจประเด็นการพัฒนาชุมชนเกษตรสู่การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล	กลุ่มเกษตรกร
1	สารภี	ทต.ชมภู	กลุ่มชุมชนประมงท้องถิ่นตำบลชมภู
2	สารภี	ทต.ชมภู	กลุ่มเกษตรกรลำไยจัมโบ้
3	สารภี	ทต.หนองแฝก	กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ผู้ปลูกลำไย
4	หางดง	ทต.น้ำแพร่พัฒนา	กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์
5	หางดง	ทต.แม่ท่าช้าง	เกษตรกรผู้ปลูกเมล่อนอินทรีย์
6	แม่ออน	อบต.แม่ทา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก
7	แมริม	อบต.ห้วยทราย	ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลห้วยทราย
8	สันทราย	ทต.สันป่าเปา	กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ

ที่มา: จากการวิจัย

ตารางที่ 3.1 รายชื่อกลุ่มเกษตรกรที่สนใจประเด็นการพัฒนาชุมชนเกษตรสู่การท่องเที่ยวจังหวัด
เชียงใหม่ (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล	กลุ่มเกษตรกร
9	สันทราย	ทต.หนองหาร	เกษตรกรผู้ปลูกผักไฮโดรโปนิกส์
10	สันกำแพง	ทต.ออนใต้	กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว
11	สันป่าตอง	อบต.ท่าวังพร้าว	กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยตำบลท่าวังพร้าว
12	สันป่าตอง	อบต.น้ำบ่อหลวง	กลุ่มเกษตรกรปลูกลำไยปลอดภัย
13	สันป่าตอง	อบต.น้ำบ่อหลวง	เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่
14	สันป่าตอง	อบต.บ้านกลาง	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตร บ้านสันกอเก็ด
15	สันป่าตอง	ทต.บ้านแม่	กลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์
16	แม่แตง	อบต.บ้านเป้า	ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรแม่ใจบ้านดิน
17	พร้าว	อบต.น้ำแพร่	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ดอกคำ
18	แม่ฮ้อย	อบต.บ้านหลวง	เกษตรกรผู้ปลูกเสาวรสอินทรีย์
19	แม่ฮ้อย	อบต.บ้านหลวง	ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคอกปุ้มหมื่น
20	แม่วาง	อบต.บ้านกาด	กลุ่มเกษตรอินทรีย์ปลูกผักบ้านกาด (หอมหัวใหญ่)

ที่มา: จากการวิจัย

และคัดเลือกโดยศึกษาถึงศักยภาพที่จะพัฒนาชุมชนเกษตรสู่การท่องเที่ยวในระดับ
อาเซียนได้ จำนวน 3 ชุมชน คือ 1) ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลห้วยทราย อำเภอแม่ริม
2) ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคอกปุ้มหมื่น ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่ฮ้อย และ (3) ชุมชน
ท่องเที่ยวเชิงเกษตรแม่ใจบ้านดิน ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง

3.2 ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 ประเภทของข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจ สอบถามและสัมภาษณ์ในพื้นที่ 25 อำเภอ
20 ชุมชน ทั่วจังหวัดเชียงใหม่

2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาศักยภาพชุมชนเกษตร
ในจังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ใน

ประเด็นการพัฒนาชุมชนเกษตรผู้การท่องเที่ยวระดับอาเซียนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเสนอยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) แบบฟอร์มแสดงความประสงค์เข้าร่วมโครงการ
- 2) แบบฟอร์มเพื่อประเมินคัดกรองผู้เข้าร่วมโครงการ
- 3) แบบฟอร์มวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มท่องเที่ยวเกษตร ด้วย SWOT Analysis
- 4) แบบฟอร์มเพื่อพัฒนาศักยภาพของกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตร 5 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 ด้านศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย 9 ตัวชี้วัด ได้แก่

ตัวชี้วัดที่ 1 การกำหนดแผนการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบ โดยมีการแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวชัดเจน และการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

ตัวชี้วัดที่ 2 การยอมรับและความร่วมมือกับชุมชนโดยรอบ มีการรวมกลุ่มหรือคณะกรรมการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กรและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถถ่ายทอดข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

ตัวชี้วัดที่ 3 มีการส่งเสริมการขาย การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยว โดยมีสื่อหลากหลายประเภทสำหรับให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ และวีดิทัศน์ เป็นต้น

ตัวชี้วัดที่ 4 การสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว โดยเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในท้องถิ่น

ตัวชี้วัดที่ 5 การจัดการด้านความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว มีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยที่อาจเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว และความพร้อมของบุคลากรในการปฏิบัติตามมาตรการรักษาความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด ตลอดจนมีความพร้อมในการรับมือกับเหตุการณ์ฉุกเฉินตลอดเวลา

ตัวชี้วัดที่ 6 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

ตัวชี้วัดที่ 7 การจัดการของเสียในแหล่งท่องเที่ยว

ตัวชี้วัดที่ 8 การบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภค

ตัวชี้วัดที่ 9 มีการส่งเสริมการขายเพื่อเพิ่มมูลค่าและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น การโฆษณาประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยว ฯลฯ

มิติที่ 2 ด้านศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย 13 ตัวชี้วัด ได้แก่

ตัวชี้วัดที่ 1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากรในการรองรับนักท่องเที่ยว

ตัวชี้วัดที่ 2 ความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ไฟฟ้า สัญญาณอินเทอร์เน็ต มีห้องน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

ตัวชี้วัดที่ 3 ความพร้อมด้านที่พักมีเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

ตัวชี้วัดที่ 4 ความพร้อมด้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว มีจุดบริการอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

ตัวชี้วัดที่ 5 เส้นทางการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ถนนหนทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สะดวก มีป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมายตามบริเวณที่สำคัญ

ตัวชี้วัดที่ 6 การกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยว

ตัวชี้วัดที่ 7 การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับขนาดพื้นที่

ตัวชี้วัดที่ 8 มีจุดแวะซื้อสินค้าเกษตร/ศูนย์รวมสินค้าการเกษตร กระจายอยู่ตามบริเวณสำคัญภายในแหล่งท่องเที่ยว

ตัวชี้วัดที่ 9 กิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัดที่ 10 กิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรม

ตัวชี้วัดที่ 11 กิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อสังคม

ตัวชี้วัดที่ 12 กิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัดที่ 13 มีสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะสำหรับผู้พิการ

มิติที่ 3 ด้านศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด ได้แก่

ตัวชี้วัดที่ 1 การให้บริการติดต่อสื่อสารสำหรับนักท่องเที่ยว ความเข้าใจความต้องการของนักท่องเที่ยว และสามารถตอบสนองอย่างทันท่วงทีก่อนการท่องเที่ยว

ตัวชี้วัดที่ 2 มีมัคคุเทศก์หรือผู้นำชมสำหรับนักท่องเที่ยว

ตัวชี้วัดที่ 3 การต้อนรับและสร้างความคุ้นเคยสำหรับนักท่องเที่ยว รวมถึงเทคนิคการให้บริการเพื่อสร้างความประทับใจ ทักษะดี ความสุภาพ และความมีน้ำใจในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ตัวชี้วัดที่ 4 การให้บริการการฝึกอบรมและการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะของผู้ให้บริการข้อมูล โดยมีลำดับขั้นตอน และความเสมอภาคในการให้บริการ

ตัวชี้วัดที่ 5 ความเสมอภาคในการให้บริการ โดยเฉพาะผู้สูงอายุและผู้พิการ

มิติที่ 4 ด้านศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบไปด้วย 8 ตัวชี้วัด ได้แก่

ตัวชี้วัดที่ 1 สภาพธรรมชาติและความสะดวกสบายของแหล่งท่องเที่ยว ระบบนิเวศที่สมบูรณ์ ทักษะคุณภาพ โดยรอบที่สวยงาม และแหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจด้านพืชพันธุ์และ/หรือสัตว์ที่พบเจอในแหล่ง

ตัวชี้วัดที่ 2 ความโดดเด่นและหลากหลายของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

ตัวชี้วัดที่ 3 ความโดดเด่นและความหลากหลายของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

ตัวชี้วัดที่ 4 การเรียนรู้วิถีชีวิตหรือร่วมทำกิจกรรมกับเกษตรกรที่ น่าสนใจ

ตัวชี้วัดที่ 5 ความโดดเด่นด้านเทคโนโลยีการเกษตรและองค์ความรู้ เฉพาะ

ตัวชี้วัดที่ 6 ความโดดเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตัวชี้วัดที่ 7 ความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายประเภท

ตัวชี้วัดที่ 8 การได้รับรางวัลใบรับรองหรือใบประกาศเกียรติคุณ

มิติที่ 5 ด้านศักยภาพการจัดการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบไปด้วย 8 ตัวชี้วัด ได้แก่

ตัวชี้วัดที่ 1 มีการวางแผนการตลาดการท่องเที่ยว

ตัวชี้วัดที่ 2 มีการสำรวจ หรือวิจัย หรือมีข้อมูลการตลาดการท่องเที่ยว

ตัวชี้วัดที่ 3 มีการกำหนดจุดขายของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตัวชี้วัดที่ 4 มีการนำเสนอราคาสำหรับการท่องเที่ยวอย่างโปร่งใสและ

ตัวชี้วัดที่ 5 มีช่องทางการจัดจำหน่ายโปรแกรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย อาทิ การขายตรง, การขายผ่านอินเทอร์เน็ต หรือมีการจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวสำเร็จรูป (แพคเกจ ทัวร์)

ตัวชี้วัดที่ 6 มีการส่งเสริมการขายในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ การโฆษณา, การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

ตัวชี้วัดที่ 7 มีการสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมทางการตลาด กับภาคีอื่น

ตัวชี้วัดที่ 8 มีการพัฒนากระบวนการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ

3.3 การวิเคราะห์และอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ นักวิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและการอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลบริบทชุมชน และบริบทชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ 1) ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลห้วยทราย อำเภอแม่ริม 2) ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคอกบู่หมื่น ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เฒ่า และ (3) ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรแม่โจ้บ้านคิน ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง ด้วยการวิเคราะห์ SWOT เพื่อให้ทราบปัจจัยที่ส่งเสริมศักยภาพของกลุ่ม (จุดแข็งและโอกาส) กับปัจจัยที่ไม่ส่งเสริมศักยภาพของชุมชน (จุดอ่อนและอุปสรรค)

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตร 5 มิติ ดังนี้ มิติที่ 1 ด้านศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบไปด้วย 9 ตัวชี้วัด มิติที่ 2 ด้านศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบไปด้วย 13 ตัวชี้วัด มิติที่ 3 ด้านศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบไปด้วย 5 ตัวชี้วัด มิติที่ 4 ด้านศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบไปด้วย 8 ตัวชี้วัด และมิติที่ 5 ด้านศักยภาพการจัดการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบไปด้วย 8 ตัวชี้วัด โดยให้ทั้ง 5 มิติ มีความสำคัญเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 20 เท่ากัน ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 เกณฑ์การประเมินศักยภาพของกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตร

มิติ	คะแนน	ร้อยละ
1. ด้านศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	18	100
2. ด้านศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	26	100
3. ด้านศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	10	100
4. ด้านศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	16	100
5. ด้านศักยภาพการจัดการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	16	100
รวม / เฉลี่ย	86	500 (100%)

ที่มา: จากการวิจัย

เกณฑ์การประเมินในแต่ละตัวชี้วัดใช้ระดับ 3 เกณฑ์ตามแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย ,2557) ดังนี้

มีเพียงพอ	=	2 คะแนน
มีแต่ไม่เพียงพอ	=	1 คะแนน
ไม่มี	=	0 คะแนน

ตารางที่ 3.3 ระดับศักยภาพของการท่องเที่ยว

ค่าคะแนน	ระดับมาตรฐาน
81 ขึ้นไป	ดีเยี่ยม
71-80	ดีมาก
61-70	ดี
51-60	ปานกลาง
50 หรือน้อยกว่า	ควรปรับปรุง

ที่มา: จากการวิจัย